

7. Ковалик І. І. Вчення про словотвір (словотворчі частини слова) / І. І. Ковалик. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1958. – 78 с.
8. Кобзар Н. С. Чужомовні словотвірні елементи в українській біологічній термінології: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 / Н. С. Кобзар. – Харків, 2008. – 18 с.
9. Кочан І. М. Словотвірні норми і термінологія / І. М. Кочан // Термінологічний вісник. – 2013. – Вип. 2(1). – С. 202–209. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/new_books/Documents/terminologichnyj-visnyk-2013-1.pdf
10. Лісотехнічний термінологічний словник: український, російський, англійський / за ред. Ю. Ю. Туниці, В. О. Богусласва. – Львів: Піраміда, 2014. – 967 с.
11. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики / Д. С. Лотте. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – 158 с.
12. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології / Л. О. Симоненко. – К.: Наукова думка, 1991. – 152 с.
13. Словотвір сучасної української літературної мови. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
14. Сучасна українська мова: морфологія: підручник / Л. А. Алексієнко, О. М. Зубань, І. В. Козленко; за ред. А. К. Мойсієнка. – К.: Знання, 2013. – 524 с.
15. Тлумачний словник з деревооброблення / Б. Прокопович, І. Войтович, С. Гайда, Б. Кпивецький. – Львів: Рейсмус-Поліграф, 2002. – 280 с.
16. Шилю Н. І. Структурні типи українських технічних термінів (на матеріалі лісової та деревообробної термінології) / Н. І. Шилю // Питання словотвору; за ред. І. І. Ковалика. – К.: Вища школа, 1979. – С. 28–42.

УДК 378.1:070

А. М. ПАЛІЄНКО, М. Г. СЕМЕНОВА

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Запропоновано комунікативно-когнітивний ракурс розгляду проблеми формування іношомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів. Визначено медіакомпетентність як інтегративну якість і окреслено її конституанти. Конкретизовано дефініцію медіатексту як спеціалізованого мовленнєвого медіапродукту. Зазначено роль предметних дій у становленні медіакомпетентності, специфіковано вимоги до відповідної системи вправ і виявлено її кореляти. Детально описано вправи, які становлять систему вправ, і проілюстровано релевантними прикладами. До системи вправ включено рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні і продуктивні вправи когнітивно-комунікативного характеру. Систематизовано ментальні операції та принципи оброблення медіаматеріалу, що виявляються і реалізуються в кожній вправі.

Ключові слова: іношомовна медіакомпетентність, медіатекст, система вправ, ментальні операції, принципи опрацювання медіатекстів.

А. М. ПАЛИЕНКО, М. Г. СЕМЕНОВА

СИСТЕМА УПРАЖНЕНІЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЖУРНАЛИСТОВ

Предложен коммуникативно-когнитивный ракурс решения проблемы формирования иноязычной медиакомпетентности будущих журналистов. Определено понятие компетентности как интегративного качества и очерчено её конституенты. Конкретизировано понятие медиатекста как специализированного речевого медиaproдукта. Выделено роль предметных действий в процессе становления медиакомпетентности, специфицировано требования к соответствующей системе упражнений и выявлено её корреляты. Детально описано и проиллюстрировано релевантными примерами упражнения, составляющие систему упражнений. В систему включено рецептивные, рецептивно-репродуктивные, рецептивно-продуктивные и продуктивные упражнения когнитивно-

коммунікативного характеру. Систематизовано ментальні операції і принципи обробки медіаматеріалу, котрі проявляються і реалізуються в кожному упражненні.

Ключевые слова: *іноязична медіакомпетентність, медіатекст, система упражнень, ментальні операції, рівні обробки медіаінформації.*

A. M. PALIENKO, M. H. SEMENOVA

SYSTEM OF EXERCISES FOR ACQUIRING FOREIGN LANGUAGE MEDIA COMPETENCE BY FUTURE JOURNALISTS

The article propounds a communicative and cognitive methodological framework of developing an foreign language media competence of the students majoring in journalism. The media competence as an integrative quality is defined and its main constituents are characterized. The definition of a media text as a specialized speech meadi product is specified. The role of practical operations in acquiring media competence are inicated. They are revealed while accomplishing cognitive and communicative tasks posed in relevant exercises. The appropriate requirements to these exercises are examined and its correlates are exposed. Exercises included in the system are explored, justified and illustrated with examples. It is established that the designed system of exercises comprises cognitive and communicative exercises of receptive, reproductive and productive character. Congruous mental operations implemented in such exercises and relevant principles of processing media information are specified.

Keywords: *foreign language media competence, media text, system of exercises, mental operations, principles of processing media information.*

Основною метою навчання майбутніх журналістів у вищій школі є формування *медіакомпетентності* (в т. ч. іншомовної) – інтегративної якості, яка ґрунтується на знаннях, навичках, уміннях, здатностях і досвіді, що створює готовність суб'єктів пізнання до адекватного сприйняття, критичного опрацювання, відтворення, транслювання, структурування й генерування медіаінформації в різних формах, видах і жанрах [5, с.178]. Під медіаінформацією ми маємо на увазі, насамперед, медіатексти – специфічні, відкриті, полікодові, інтер- і гіпертекстуальні, ретіальні, соціально орієнтовані мовленнєві медіапродукти, спрямовані не лише на інформування, а й на здійснення впливу на гіпотетичну або реальну аудиторію [4, с. 267]. Рівень розвиненості медіакомпетентності проявляється в ході активної перцепції, різнобічного опрацювання, аналізу, інтерпретації та продукування медіатекстів. Це означає, що становлення означеної компетентності відбувається у предметній діяльності, яку може забезпечити багаточільова й дидактично виважена система вправ. **Мета статті** - висвітлення специфіки побудови системи вправ для формування іншомовної медіакомпетентності студентів – майбутніх журналістів.

Вправа є структурною одиницею методичної організації матеріалу, що функціонує безпосередньо в навчальному процесі, забезпечує предметні дії з цим матеріалом і формування на їх основі розумових дій, а, відповідно, й ментальної активності суб'єктів пізнання. Вправління передбачає цілеспрямовані і взаємозв'язані практичні дії, що виконуються з урахуванням особливостей розвитку спеціалізованих навичок, вмінь та здатностей (передусім мовленнєвих і когнітивних) і характеру наявних актів когнітивно-комунікативної діяльності [1, с. 340]. Відповідно розроблювана система вправ має охоплювати сукупність необхідних типів, видів і різновидів вправ, які враховують закономірності формованих навичок, вмінь і здатностей та забезпечують високий рівень опанування медіаматеріалу в заданих умовах когнітивно-комунікативної діяльності. Зміст вправ для становлення іншомовної медіакомпетентності студентів-журналістів має складатись із різної медіаінформації та релевантних предметних дій, які здійснюються з нею у процесі виконання вправ.

Пропонована система містить вправи, які корелюють з моделлю формування іншомовної медіакомпетентності (передбачає проходження таких етапів: перцепція, апперцепція, інкорпорація і продукція) і рівнями процесування медіаінформації (перцептивним, когнітивним, символічним і вербальним) та реалізують відповідні принципи (інтерпретації;

апперцептивний; когнітивний; орієнтування на когнітивний текстовий прототип; розвитку ментальної образності мовлення; реалізації індивідуальних стилів; евристичності; стимулювання мовленнєво-розумової активності; розвитку критичного мислення; розвитку когнітивних здатностей до структурування медіаінформації) [1, с. 330–334].

Система вправ складається переважно із комунікативно й когнітивно орієнтованих вправ, які передбачають вирішення завдань з відповідними проблемами. Ці завдання стосуються опрацювання медіатекстів. Наприклад, комунікативна проблема є навчальним завданням, яке студенти мають вирішити за допомогою мовних і мовленнєвих засобів (зокрема, щось з'ясувати, спростувати, заперечити тощо), а когнітивна проблема – це пізнавальне завдання, яке треба вирішити, здійснюючи певні ментальні операції (як-от: синтез, аналіз, порівняння, категоризація, концептуалізація, систематизація, моделювання, узагальнення, конкретизація тощо). Відповідно пошук способу вирішення проблеми залучає студентів до активної розумової діяльності, сприяючи евристичності навчального процесу, змістом якого є вправи рецептивного, рецептивно-репродуктивного, рецептивно-продуктивного і продуктивного характеру.

Зупинимось докладніше на вправах, що становлять пропоновану систему вправ, і проілюструємо їх відповідними прикладами.

Розвиток медіакомпетентності майбутніх журналістів починається зі сприйняття медіатексту. Його коректне розуміння й логічно-дискретне опрацювання передбачає здійснення певних когнітивних операцій. Проте, щоб медіаінформація була адекватно сприйнята, потрібно, щоб вона зумовила орієнтовну реакцію: чим більше увага буде приваблюватися новизною чи складністю медіапродукту, тим більшою є ймовірність його адекватного сприйняття і розуміння, що значно полегшить його подальше осмислення та опрацювання. Тому медіатори, на яких базуються вправи, мають бути змістовними, інформативними і проблемними. Під час перцепції медіапродукту виявляються: принцип орієнтування на когнітивний текстовий прототип, що передбачає необхідність зважати на конвенціональність конкретного типу й жанру медіатексту, який функціонує в певній мовній спільноті [3, с. 79], і принцип реалізації індивідуальних стилів суб'єктів пізнання, що простежуються як відмінності у сприйнятті, аналізі, структуруванні й оцінюванні інформації.

Наведемо приклад вправи, що передбачає рецепцію й адекватне розуміння інформації [2, с. 112]:

Приклад 1.

Read the text and identify a thesis in it:

Getting Stupid

Research indicates that teens who drink too much may lose as much as 10 % of their brainpower. A study by the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism shows the younger a person is when beginning to regularly drink alcohol, the more likely that an individual will eventually become an alcoholic. They think drinking results in long-term brain changes that increase the chances for abuse. Teens with an alcohol problem had a harder time recalling information (verbal/non-verbal) that they had learned only twenty minutes earlier.

Because the brain is still developing well into the twenties, teens who drink excessively may be destroying significant amounts of mental capacity in dramatic ways. Repeated testing shows that problem drinkers perform more poorly on cognition and learning tests because of hippocampus damage (responsible for learning and memory). Prefrontal cortex damage, the brain's chief decision maker and voice of reason, results in simply "getting stupid!"

Ця вправа передбачає здійснення операцій синтезу, аналізу, ідентифікації, порівняння і диференціації. Студентам потрібно, зокрема, прочитати текст, проаналізувати вступ і його основні компоненти та визначити тезу, зважаючи на особливості її формулювання і розташування.

Сприйняття медіатору супроводжується його розчленуванням, тобто розрізненням структурних елементів, виокремленням релевантних сигнальних фраз, зіставлення вступної та заключної частин тощо. Здійснення подібних операцій робить вправи когнітивними, адже вони вимагають розумової активності суб'єктів пізнання. Проілюструємо сказане [6, с. 6]:

Приклад 2.

The linkers used in the text are jumbled. Read the text and swap them around so that they function properly.

The Silent Killer

A 27-year-old British hospital doctor collapses and dies. 1) In addition to the coroner's report, he dies of natural causes. However, 2) while the fact that the young medic had just completed an 86-hour working week, could it not be that he died as a result of stress and overwork? We ignore stress at our peril, and 3) far and away we acknowledge its existence, we choose to pay very little attention to the effects it has on our health. Stress, 4) in light of resulting from overwork, an unhealthy lifestyle or a combination of the two, is a potent and unforgiving killer. Something must be done because things can only get worse. Modern life favours and nurtures stress. 5) According to living in work-orientated cultures in which overwork is the norm, we seem to be incapable of leading stable and balanced personal lives. Stress upon stress. So what are we to do? The first step for most of us is to face up to the truth: stress causes heart problems, cancer and depression and, as a result, in today's world it is 6) if the biggest threat to our well-being. At least 7) whether the young doctor had died in a Japanese hospital his death certificate would have read 'karoshi' – death by overwork.

Ця вправа передбачає активне сприйняття й осмислення тексту та коректне розташування сигнальних фраз.

Після сприйняття й поверхневого розуміння медіатексту йде наступний етап – апперцептивний, на якому відбувається методична рефлексія або дискурсивно-логічне оброблення інформації. На означеному етапі реалізуються такі принципи: апперцептивний; інтерпретації; реалізації індивідуальних стилів; евристичності; стимулювання мовленнєво-розумової активності; розвитку критичного мислення. Кожен із згаданих принципів по-своєму детермінує цей етап, що виражається у відповідних вправах. Змістом апперцептивного етапу є рецептивно-репродуктивні когнітивно-комунікативні вправи, які передбачають сприйняття, модифікацію, перефразування, часткове або повне відтворення матеріалу. Наведемо відповідний приклад, що ілюструє сказане [7, с. 222]:

Приклад 3.

Reproduce the text, using the paraphrasing technique. Supply the text with the relevant signaling words and phrases where appropriate:

Drugs to Boost Brain Power Will Become 'as Common as Coffee'

Powerful stimulants that improve memory, intellectual agility or other aspects of mental performance will almost certainly be developed over the next 20 years. They will have few side-effects, little or no addictive properties and could be used for boosting exam performance, making better business decisions or even eliminating bad memories.

'In a world that is increasingly non-stop and competitive, the individual's use of such substances may move from the fringe to the norm, with cognition enhancers used as coffee is today', says the Foresight report of the government's Office of Science and Technology. 'Cognition enhancers are likely to be developed to treat people who need to improve attention, memory or wakefulness and to help people forget, sleep more efficiently and be less impulsive.'

Drugs that help people to forget disturbing experiences raise the prospect of a future portrayed in films such as *Eternal Sunshine of the Spotless Mind*, where characters are able to forget painful relationships. But the possibility raises disturbing practical, ethical and social issues. 'It is possible that such an advance could usher in a new era of drug use without addiction', says the report. 'If we ever find ourselves in a society that embraced cognition enhancers, "mental cosmetics" could become accepted and raise expectations about the performance and behavior of individuals and groups'.

Розвинені механізми перефразування означають також коректне формулювання висновків і виведення інформації, тому в системі вправ мають бути враховані такі завдання, наприклад:

Приклад 4.

After processing the two preview texts given above draw a relevant conclusion using the phrases:

The evidence seems to indicate that...

It must therefore be recognized that...

The indications are therefore that...

It is clear therefore that...

Thus it could be concluded that...

The evidence seems to be strong that...

On this basis it may be inferred that...

Given this evidence, it can be seen that...

Наступним етапом формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів є інкорпорація, що відповідає символічному рівню опрацювання інформації, тобто її образному згортанню. Це вимагає здійснення таких ментальних операцій, як: структурування, моделювання, конденсування, систематизація, ретроспекція, специфікація, фокусування, висвічування, перспективізація, концептуалізація тощо, що проявляється під час виконання відповідних вправ. Змістом означеного етапу є рецептивно-продуктивні когнітивно-комунікативні вправи, що передбачають сприйняття медіаінформації, її осмислення, аналіз, перецентрування «фігури» й «фону», тобто основного і другорядного, адже для продуцента й реципієнта вони можуть виявитися нерівноцінними. На етапі інкорпорації відбувається оброблення й репрезентування медіаінформації на глибинному рівні, яке завершується побудовою концептуальних моделей, що сприяє утворенню концепту оброблюваного медіатексту. На означеному етапі реалізуються принципи: розвитку когнітивної здатності до структурування медіа інформації; когнітивний; реалізації індивідуальних стилів; орієнтування на когнітивний текстовий прототип. Проілюструємо висловлене на прикладі відповідної вправи [2, с. 73]:

Приклад 5.

Skim the texts. Identify the differences between British and American English. Draw a relevant chart signifying the most specific features of the Englishmen and the Americans. Can you characterize the Ukrainians in the same terms?

The Englishman and the American

by A. Trollope

The American, though he dresses like an Englishman and eats roast beef with a silver fork – or sometimes with a steel knife – as does an Englishman, is not like an Englishman in his mind, in his aspirations, in his tastes, or in his politics. In his mind he is quicker, more universally intelligent, more ambitious of general knowledge, less indulgent of stupidity and ignorance in others, harder, sharper, brighter with the surface brightness of steel, than is an Englishman; but he is more brittle, less enduring, less malleable, and I think less capable of impressions. The mind of the Englishman has more imagination, but that of the American more incision. The American is a great observer, but he observes things material rather than things social or picturesque. He is a constant and ready speculator, but all speculations, even which come of philosophy, are with him more or less material...

Наведена вправа передбачає рецепцію інформації, її структурування та моделювання, а, відповідно, й ментальне репрезентування. Зважаючи на різні когнітивні й інтелектуальні стилі студентів, їхні ментальні моделі також будуть відрізнятися своєю будовою, ключовими ідеями та конститuentами, які становлять її зміст.

Заключним етапом формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів є продукція, що відповідає вербальному рівню опрацювання інформації – мовленнєвому оперуванню і продукуванню текстів. Це потребує здійснення таких ментальних операцій, як генерування, категоризація, класифікація, конкретизація, систематизація, узагальнення тощо. Згадані операції виявляються в ході вправляння, тобто під час виконання вправ. Змістом означеного етапу є продуктивні когнітивно-комунікативні вправи. Вони передбачають побудову власних медіапродуктів зі зворотним перетворенням суб'єктивних (внутрішніх) форм репрезентацій на об'єктивні (зовнішні) форми, коли згорнута інформація розгортається в індивідуальних медіатекстах різних форм, видів і жанрів. Майбутні журналісти самостійно генерують різні медіа продукти, а викладач лише детально формулює завдання і спрямовує хід їхніх думок. Проілюструємо сказане на прикладі вправи, яка реалізує це положення:

Приклад 6.

Utilizing H. Lasswell's model of communication "Who says–what–in which channel–to whom–with what effects?" write an analytical article on the topic: "It Takes All Sorts to Make a World". Make sure to include in your article the introduction (with a relevant thesis), logically arranged

supporting paragraphs and the conclusion. In the last paragraph you are supposed to: state a personal opinion; give the reader something to consider; summarize the main ideas.

Таким чином, процес формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів завершується продуктивним етапом. Передбачається, що на цьому етапі у студентів вже розвинені спеціалізовані навички, вміння та здатності сприймати, розуміти, осмислювати, опрацьовувати і продукувати різнопланову медіаінформацію.

У розробленій системі вправ запропоновано комунікативно й когнітивно орієнтовані вправи рецептивного, рецептивно-репродуктивного, рецептивно-продуктивного і продуктивного характеру. Система вправ корелює з етапами становлення медіакомпетентності, рівнями процесування медіаінформації, ментальними операціями, які існують на кожному етапі, і принципами оброблення медіатекстів.

Перспективу подальшого розгляду заявленої проблеми вбачаємо у дослідженні особливостей концептуального аналізу медіаінформації, що позитивно позначиться на рівні медіакомпетентності майбутніх журналістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна компетентність студентів-філологів: нова освітня парадигма / О. І. Вовк. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. – 500 с.
2. Вовк О. І. The Harmony of English Tenses: навч. посібник / О. І. Вовк. – Черкаси: САН, 2010. – 186 с.
3. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина; под ред. Е. С. Кубряковой. – М.: МГУ, 1997. – 245 с.
4. Палиенко А. М. Типология медиатекстов / А. М. Палиенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. – Запоріжжя: Вид-во Класичного приватного університету, 2013. – Вип. 28 (81). – С. 266–272.
5. Palienko A. M. Specific Features of Developing Media Competence of Future Journalists / A. M. Palienko // European Applied Sciences. – Stuttgart, Germany: ORT Publishing. – № 1. – 2012 – P. 178–180.
6. Skipper M. Advanced Grammar and Vocabulary / M. Skipper. Student's Book. – Newbury: Express Publishing, 2007. – 117 p.
7. Steer J. M. The Advanced Grammar Book / J. M. Steer, K. A. Carlisi. 2nd Edition. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1997. – 426 p.

УДК 371.13:504 (008)

Н. О. МИКИТЕНКО

ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО ПРОФІЛЮ

Визначено й продіагностовано якісні показники ефективності технологій формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей: об'єктивного та суб'єктивного оцінювання рівня сформованості іншомовної професійної компетентності студентів; вмотивованості професійного вибору студента; особливостей організації та навчання зміст; найбільш популярних видів навчальної діяльності; використання у навчальному процесі методів активного навчання. Визначено парадигму експериментального дослідження ефективності технологій формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей. На основі інтерпретації якісних показників доведено гіпотезу про ефективність технологій формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей.

Ключові слова: *якісні показники, технології формування іншомовної професійної компетентності, фахівці природничого профілю, парадигма експериментального дослідження.*